

HEDEN UITERLIJK VRIJDAG 24 NOVEMBER 12.00 UUR RETOUR
TER BESLISSING AAN DE MINISTER EN TER INFO AAN DE STASSEN

Aan

de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Actieve openbaarmaking beslisnota's Najaarsnota 2023

Datum

23 november 2023

Notanummer

2023-0000265140

Bijlagen

1. Set actieve openbaarm

Aanleiding

In navolging van de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota 2022 van 13 juni 2022 bieden wij bij deze de beslisnota behorend bij de Najaarsnota 2023 aan.

Beslispunten

- Bent akkoord met het op deze manier openbaar maken van de gepresenteerde beslisnota's?

Kernpunten

- Met ingang van Prinsjesdag 2022 worden zowel beslisnota als begrotingsstukken openbaar aangeboden.
- Achter deze nota vindt u de sets nota's zoals samengesteld door DGRB.

Communicatie

We zien inhoudelijk geen (publicitaire) gevoeligheden en verwachten geen berichtgeving naar aanleiding van deze onderliggende nota's van de Najaarsnota 2023.

Politiek/bestuurlijke context

N.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Inventarislijst beslisnota's Najaarsnota 2023

Nr.	Datum	Naam Document	Toelichting
1	6-11-2023	Budgettair uitgavenbeeld Najaarsnota 2023	Reactie minister
2	16-11-2023	Najaarsnota 2023	Reactie minister

N.B. Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Open Overheid (WOO) per 1 mei 2022 en in het kader van de informatievoorziening aan het parlement wordt bij deze nota invulling gegeven aan de actieve openbaarmaking van de onderliggende advisering.

HEDEN
TER BESLISSING

Aan
de minister

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Budgettaire uitgavenbeeld Najaarsnota 2023

Datum

6 november 2023

Notanummer

2023-0000251488

Bijlagen

1. Outline Najaarsnota 20

Aanleiding

Middels deze notitie informeren wij u over het budgettaire beeld bij Najaarsnota (NJN). In de bijlage treft u de inleiding en outline van de NJN. Op 16 november bespreken we de conceptversie van de NJN met u. Op 20 november leveren we de NJN aan bij AZ voor agendering in de MR van 24 november.

Beslispunten

1. Bent u akkoord met de voorgestelde outline en de voorzet voor de inleiding?

Kernpunten

- De NJN geeft de laatste stand van zaken van de uitgaven en inkomsten lopende het begrotingsjaar 2023. Het gaat hier om de wijzigingen die zich hebben voorgedaan na de Miljoenennota 2024.
- Een actueel beeld van het EMU-saldo en de overheidsschuld is pas mogelijk nadat de inkomstenraming en de uitvoeringsinformatie van VWS bekend zijn op 15 november.

1. Inleiding en outline

- Deze wijzigingen in de inkomsten en uitgaven zijn het gevolg van reguliere bijstellingen van ramingen en eventuele nieuwe maatregelen. De NJN is een nota met vooral technische (niet beleidsmatige) mutaties.
- De outline (bijlage 1) geeft een beeld van hoe de NJN is opgebouwd. Tevens is de concept inleiding opgenomen.

2. Planning

- Op 14 november ontvangt u een volgend concept. U wordt bij de bespreking van 16 november geïnformeerd over het definitieve cijferbeeld en het EMU-saldo. Een actueel beeld van het EMU-saldo en de overheidsschuld is pas mogelijk nadat de inkomstenraming en de uitvoeringsinformatie van VWS bekend zijn op 15 november.
- De NJN wordt op 20 november aangeleverd bij AZ voor de MR behandeling op 24 november
- De NJN en de bijbehorende suppletore begrotingen zullen na behandeling in de MR naar de Kamer verzonden worden.

3. Budgettair beeld

- Het generale uitgavenbeeld bij NJN laat meevallers zien op de rente (-169 miljoen euro) en EU-afrachten (-447 miljoen euro) een meevaller in het uitvoeringsbeeld van SZW (-429 miljoen euro) en een tegenvaller bij de boeten en afpakken ontvangsten (127 miljoen euro) bij JenV. Daarnaast zijn er nog kleine tegenvallers op de generale dossiers Groningen (31 miljoen euro) en Waterschade Limburg (10 miljoen euro). Conform de begrotingsregels hoeven deze tegenvallers niet specifiek gedekt te worden. Een deel van de realisatiecijfers van de zorg ontvangen we op 10 november. Dit zal het uitgavenbeeld naar verwachting nog beperkt beïnvloeden.
- De totale bij NJN geboekte onderuitputting op de begrotingen bedraagt 3,8 miljard euro (tabel 4 in de toelichting). Daarnaast is er nog sprake van aanvullende onderuitputting bij AZ en EZK. De aanvullende onderuitputting bij AZ is beperkt, maar bij EZK betreft de aanvullende onderuitputting circa 0,5 miljard euro op fondsen (Toekomstfonds, Klimaatfonds, Nationaal Groeifonds). Deze aanvullende onderuitputting zit nu nog niet in het uitgavenbeeld maar wordt verwerkt in het definitieve cijferbeeld van de Najaarsnota.
- Deze onderuitputting wordt gebruikt om de in=uit taakstelling en de aanvullende onderuitputting in te vullen. Daarnaast wordt ook het saldo van mee- en tegenvallers uit het generale beeld gebruikt om deze taakstelling in te vullen. Per saldo vallen de uitgaven onder het uitgavenplafond voor 2023 4,7 miljard euro lager uit.
- De totale in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting op de Aanvullende Post bedragen 6,2 miljard euro, deze wordt op basis van het voorlopige cijferbeeld voor 4,7 miljard euro ingevuld (de aanvullende onderuitputting op de fondsen bij EZK en de uitvoeringsinformatie van SZW is hierin nog niet meegenomen).
- De in=uittaakstelling is de tegenhanger van de eindejaarsmarge. Departementen mogen met de eindejaarsmarge een deel van de onbestede middelen doorschuiven naar het volgende jaar. Om te voorkomen dat het uitgavenplafond wordt overschreden als gevolg van de uitkering van de eindejaarsmarge wordt tegelijkertijd een even grote taakstelling op de Aanvullende Post ingeboekt, de zogenaamde in=uit-taakstelling. Deze taakstelling kent geen concrete invulling maar wordt gaandeweg het jaar ingevuld met onderuitputting of andere meevallers. Bij Voorjaarsnota 2023 is er in totaal 4,3 miljard euro aan eindejaarsmarge (en dus ook in=uit-taakstelling) aan de begrotingen toegevoegd. Daarnaast is er bij Voorjaarsnota ook aanvullende onderuitputting ingeboekt van 2,1 miljard euro voor 2023, deze is bij Miljoenennota reeds met 255 miljoen euro ingevuld. Per saldo resteert er dus 6,2 miljard euro aan in te vullen in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting waarvan nu 4,7 miljard euro wordt ingevuld.
- Bij het jaarverslag moet de resterende openstaande in=uittaakstelling nog worden ingevuld. Indien deze niet ingevuld wordt leidt dit tot een verslechtering van het saldo. De verwachting is dat het lukt om deze in te vullen. De afgelopen zes jaar bedroeg de extra onderuitputting bij het jaarverslag namelijk gemiddeld 1,9 miljard euro.

Tabel 1. Uitgavenbeeld Najaarsnota

<i>in miljoenen euro</i>	2023
Rente	-169
Afpakken en boetes	127
EU-afdrachten	-447
Groningen	31
Waterschade Limburg	10
Uitvoeringsinformatie SZW	-429
Uitvoeringsinformatie VWS	PM
Onderuitputting	-3.817
Invulling in=uittaakstelling (indicatief)	4.722
Diversen	-29
Totaal uitgavenbeeld	-

- De Oekraïne gerelateerde uitgaven zijn met 79 miljoen euro naar boven bijgesteld tot 5,3 miljard euro in 2023 (tabel 2). Voor de corona gerelateerde uitgaven is de raming met 0,6 miljard euro naar beneden bijgesteld tot 2,4 miljard euro (tabel 3). De bijstellingen op de corona en Oekraïne uitgaven worden buiten het uitgavenplafond verwerkt, en leveren dus geen ruimte onder het plafond op.

Tabel 2. Uitgaven Oekraïne

<i>in miljoenen euro</i>	2023
Uitgaven aan Oekraïne bij MN 2024	5.196
mutaties NJN	79
Uitgaven aan Oekraïne bij NJN 2023	5.275

Tabel 3. Uitgaven Corona

<i>in miljoenen euro</i>	2023
Uitgaven aan corona bij MN 2024	2.971
mutaties NJN	-596
Uitgaven aan corona bij NJN 2023	2.375

Toelichting

Tabel 4. Onderuitputting Najaarsnota per begroting

<i>in miljoenen euro</i>	2023
Algemene Zaken en De Koning	-1
Binnenlandse Zaken, Koninkrijksrelaties en BES-fonds	-167
Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingsamenwerking	-38
Justitie en Veiligheid	-130
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	-230
Financiën	-180
Defensie	-763
Infrastructuur en Waterstaat, Mobiliteitsfonds en Deltafonds	-195
Economische Zaken en Klimaat en Nationaal Groeifonds	-260
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	-218
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	-86
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	-227
Aanvullende Post	-1.323
Totale onderuitputting	-3.817

Algemene Zaken (AZ)

Het beeld van mee- en tegenvallers laat voor de begroting van AZ onderuitputting ter hoogte van 0,7 miljoen euro zien. Dit beeld wordt volledig bepaald door een hogere overheadvergoeding, die het departement heeft ontvangen van haar agentschap Dienst Publiek en Communicatie (DPC).

Binnenlandse Zaken inclusief KR en BES

Er treedt ruim 120 miljoen euro aan onderuitputting op de 5^e tranche van de woningbouwimpuls op. Daarnaast komen middelen voor de kwijtschelding van publieke schulden (50 miljoen euro) en voor de fysieke herplaatsingsgarantie (7 miljoen euro) niet tot besteding in 2023.

Buitenlandse Zaken (BZ) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingsamenwerking (BHOS)

De onderuitputting bij BZ en BHOS vindt in zijn geheel plaats op het non-ODA-budget. Zo is er een meevaller van 12,6 miljoen euro op de contributie voor VN-crisisbeheersingsoperaties. Daarnaast hebben verschillende plannen voor het huisvestingsbudget vertraging opgelopen, waardoor deze uitgaven in 2024 vallen. Dit leidt tot 10 miljoen euro onderuitputting in 2023.

Justitie en Veiligheid (JenV)

Het beeld van mee- en tegenvallers laat voor de begroting van JenV een netto onderuitputting van 130,5 miljoen euro zien. Dit beeld wordt bepaald door enerzijds tegenvallers op de kosten van (crisis)noodopvang in de asielketen (218 miljoen euro), de afrekening met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) over 2022 (36 miljoen euro), en schadeloosstellingen aan burgers wanneer zij door overheidshandelen schade hebben geleden (15 miljoen euro). Anderzijds zijn er meevallers op de reguliere opvangkosten bij het COA door een lagere dan geraamde bezetting (207,5 miljoen euro), onderuitputting op de aanpak van ondermijnende criminaliteit (47 miljoen euro) en jeugdbescherming (33,5 miljoen euro), en een meevaller bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) bij het project bespoediging behandeling van asielaanvragen vanwege vertraagde

uitvoering (26,8 miljoen euro). Een gedeelte van het saldo van mee- en tegenvallers is ingezet ter invulling van de rijksbrede dekkingsopgave in 2023 (57 miljoen euro).

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

De onderuitputting op de begroting van OCW bedraagt 230 miljoen euro. Dit bedrag is opgebouwd uit onder meer een per saldo meevaller op de Maatschappelijke diensttijd (70 miljoen euro), subsidieregeling energiecompensatie scholen (24 miljoen euro), Bibliotheek op school (16 miljoen euro), regeling heterogene brugklassen (16 miljoen euro) en op apparaatskosten (12 miljoen euro).

Financiën

Van de 180 miljoen euro aan onderuitputting is 120 miljoen euro het gevolg van meevallers aan de niet-belastingontvangsten kant, met name in de raming van de belasting- en invorderingsrente. De overige 60 miljoen euro betreft voornamelijk artikel 10 - nog onverdeeld (14 miljoen euro), een meevaller in de Exportkredietverzekering (ekv)-restituties (9 miljoen euro), de Douane (17 miljoen euro) met name als gevolg van fte-onderbezetting door arbeidsmarktkrapte, en Toeslagen regulier (21 miljoen euro).

Infrastructuur en Waterstaat, Mobiliteitsfonds en Deltafonds

Op de beleidsbegroting valt circa 6 miljoen euro vrij op diverse kleine programma's. Daarnaast wordt circa 29,5 miljoen euro aan Nationaal Groeifonds middelen voor het project Luchtvaart in transitie niet besteed in 2023, omdat de middelen pas in 2024 gegund kunnen worden.

Op de fondsen is voornamelijk sprake van vertraagde programma-uitgaven. De laatste realisatiecijfers geven aan dat de totale vertraagde programma-uitgaven op het Mobiliteitsfonds (MF) circa 486 miljoen euro zijn. Dit wordt met name veroorzaakt doordat een deel van de verkenningen en reserveringen niet in 2023 worden ingezet (circa 114 miljoen euro), vertragingen bij de aanleg- en vervangingsprojecten van Rijkswaterstaat (circa 123 miljoen euro) en vertragingen bij Spoorwegen van circa 182 miljoen euro, wat grotendeels veroorzaakt wordt door een terugstorting van ProRail aan IenW van circa 145 miljoen euro. Verder is ook circa 19 miljoen euro aan lagere ontvangsten geraamd. Op het MF was er sprake van circa 411 miljoen euro aan overprogrammering. Dit is bij Najaarsnota afgeboekt waarmee het voordelig saldo circa gelijk is aan 56 miljoen euro.

De totale vertraagde uitgaven op het Deltafonds (DF) zijn circa 196 miljoen euro. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door vertraging bij de Afsluitdijk (circa 69 miljoen euro), vertraging bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (circa 36 miljoen euro) en vertraging bij meerdere Kaderrichtlijnwater-projecten (circa 25 miljoen euro). Ook is sprake van circa 15 miljoen euro lagere ontvangsten dan geraamd. Op het DF was sprake van 75 miljoen euro aan overprogrammering. Het voordelig saldo op het DF is dus circa 106 miljoen euro.

Economische Zaken en Klimaat

De onderuitputting op de EZK-begroting (260 miljoen euro) vindt grotendeels plaats op artikel 5 Een veilig Groningen met perspectief (179 miljoen euro). Dit komt onder meer door lagere uitgaven voor de verstekingsoperatie en

schadeafhandeling. Verder is sprake van onderuitputting op diverse financiële instrumenten op artikel 2 Bedrijvenbeleid (52 miljoen euro) en artikel 4 Een doelmatige energievoorziening en beperking van de klimaatverandering (45 miljoen euro) onder andere door minder aanspraak op regelingen dan oorspronkelijk begroot.

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

LNV heeft middels een Specifieke uitkering (SPUK) 250 miljoen euro uit het budget van de LBV beschikbaar gesteld aan de provincies. Hiermee konden provincies maatregelen nemen voor het legaliseren van PAS-melders. De provincies hebben hier minder gebruik van gemaakt dan gedacht, daardoor is 215 miljoen euro niet tot besteding gekomen in 2023.

Defensie

De lagere uitgaven bij Defensie vindt grotendeels plaats op het Defensiematerieelbegrotingsfonds, ruim 650 miljoen euro. Deze verlagingen zijn voornamelijk het gevolg van externe omstandigheden. Zo leidt de oorlog in Oekraïne tot krapte op de Defensiemarkten, wat leidt tot vertragingen in geplande investeringen over de volle breedte van het fonds. Voorts leiden ook de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt voor vertragingen in de planning en uitvoering van investeringsprojecten. De lagere uitgaven op het budget voor inzet bestaan uit de BIV-voorziening van 40 miljoen euro en 10 miljoen euro op overige inzet zoals Vessel Protection Detachment. Het restant van de onderuitputting bestaat vooral uit personeelsbudget op de begroting dat niet ingevuld wordt door het arbeidsmarkttekort.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De onderuitputting op de SZW-begroting wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere uitgaven bij het COA. Op dit budget valt 42 miljoen euro vrij doordat het COA minder trajecten Voorinburgering uitvoert dan eerder was geraamd. Verder vindt er 10 miljoen euro onderuitputting plaats binnen het apparaatsbudget van SZW. SZW vult met de aangeleverde onderuitputting een openstaande taakstelling van 35,5 miljoen euro in. Per saldo is sprake van 86 miljoen euro onderuitputting op de SZW-begroting.

Volksgezondheid, welzijn en sport

De onderuitputting op de VWS-begroting vindt grotendeels plaats op het artikel sport. Er is minder beroep gedaan op de Energietegemoetkomingsregeling Sport en er valt loonbijstelling vrij (54,9 miljoen euro). Ook vallen op dat artikel de uitgaven aan subsidies, opdrachten en inkomensoverdrachten lager uit (18,8 miljoen euro). Daarnaast zijn er onder andere minder aanvragen voor Sectorplanplus gerealiseerd dan verwacht (22,8 miljoen euro), is er onderuitputting op de stimuleringsregeling Wonen en Zorg (WOZO, 22,8 miljoen euro) en vallen middelen op artikel nominaal en onverdeeld vrij (19,8 miljoen euro).

Aanvullende Post

Op de Aanvullende Post vallen diverse middelen vrij, waaronder middelen voor Traditioneel eigen middelen (TEM) (228 miljoen euro), onverdeelde loon- en prijsbijstelling (224 miljoen euro), Digitale veiligheid (134 miljoen euro), Stikstof (108 miljoen euro), Klimaatfonds (100 miljoen euro) en Waterveiligheid (98 miljoen euro).

Communicatie
n.v.t.

Politiek/bestuurlijke context
n.v.t.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

TER BESLISSING

Aan
de minister

TER INFO

Aan
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

nota

Najaarsnota 2023

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

Datum

16 november 2023

Notanummer

Bijlagen

1. Najaarsnota 2023

Aanleiding

Vrijdag 24 november wordt de Najaarsnota (NJN) behandeld in de MR. Ter voorbereiding treft u bijgevoegd de conceptversie van de NJN die maandag 20 november verstuurd wordt richting AZ. De NJN moet uiterlijk 1 december naar de Kamer gestuurd worden.

Beslispunten

- Eerder is het cijferbeeld van de Najaarsnota gedeeld. Bent u (minister) akkoord met verzending van de Najaarsnota aan de Ministerraad?
- Eventuele opmerkingen van u ontvangen we graag uiterlijk maandag 9:00, zodat we deze nog kunnen verwerken in de versie voor de Ministerraad die maandag 12:00 wordt verzonden.

Kernpunten

- De huidige versie van de NJN bevat de geactualiseerde zorgcijfers en het inkomstenbeeld en de daaruit volgende saldo en schuld.
- De totale onderuitputting in de NJN is 4,5 miljard euro deze wordt ingezet om de resterende in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting van in totaal - 6,2 miljard euro grotendeels in te vullen.
- De raming van de totale belasting- en premieontvangsten voor 2023 is met 4,3 miljard euro neerwaarts bijgesteld ten opzichte van de raming voor 2023 in de Miljoenennota 2024.
- De raming van het EMU-saldo in 2023 bedraagt 1,8% bbp. Dit is een verslechtering van 0,2% bbp ten opzichte van het saldo gepresenteerd tijdens de Miljoenennota 2024. Deze verslechtering van het EMU-saldo komt, voornamelijk door een daling van de reguliere belasting- en premie-inkomsten.

Communicatie

Communicatief bevat deze NJN niet veel nieuws en is vooral technisch. De nadruk zal liggen op de onderuitputting. COMM bereidt een persbericht voor, dat na afloop van de MR door AZ wordt verzonden. Voor sociale media en RO.nl wordt berichtgeving voorbereid.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.